

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ІСЛАНДСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

Сучасна українська мова перебуває на порозі значних змін та нововведень, пов'язаних із затвердженням нового проекту правопису. Не заглиблюючись в історію створення харківського правопису та відмови від нового, варто взяти до уваги думку Юрія Шевельова, що, посідаючи меншу чи більшу територію, українська мова завжди зберігала тяглість свого розвитку. Очевидно, такий розвиток зберігається і нині. І хоча українська мова після заборони харківського правопису 1928 року була позбавлена можливості свого природного еволюційного розвитку, саме зараз повертає штучно видалені риси, котрі упродовж довгого часу в ХХ столітті не використовувалися. Таким яскравим прикладом повернення української мови на свої природні шляхи є відновлення вживання літери *г* в правописах української мови 1990 та 1993 років. Іншим прикладом, можливо менш виразним, але не відображеним ще в жодному проекті правопису української мови, може бути використання літер *і* та *ї*, *з* та *г*. Ці проблеми досліджували І. В. Воловенко, В. С. Калашник, М. І. Пелипась та ін.

Ще М. Рильський зазначав, що майже зовсім забута поширена чи ледь не повсюдна в народній мові тверда вимова приголосних *д, т, з, с, ц, н, л* перед *і* з давнього *о*. Це явище, відзначуване колись у «галицькому» правописі вживанням *і* з одною крапкою та *ї* після приголосних, зникає як, можливо, приречене на відмирання. Заперечити такому твердженню в умовах сьогоденішньої мовної ситуації в Україні майже неможливо. Проте, досліджуючи діалектичні особливості певних місцевостей України (на прикладі села Вівся Козівського району Тернопільської області), можливо зробити припущення, що описана М. Рильським особливість української мови з літерами *і* та *ї* потребує щонайменше широкого наукового дослідження та суспільного обговорення, в тому числі у мас-медіа.

Однак така особливість існує не лише в українській мові. Візьмемо для порівняння хоча б такі англійські слова, як *still, steal, steel*. На перший погляд, їх транскрипції виглядають однаково. Проте детальніший аналіз свідчить про різні транскрипції, показуючи, що в українській мові присутні звуки та звукосполучення, які є також особливими для інших мов. Також такий приклад свідчить про фонетичну багатогранність української мови.

Перелічені вище приклади та порівняння можна також підтвердити фактом непом'якшення приголосних *д, т, з, с, ц, н, л* перед *і* старожилами села

Вівся Козівського району Тернопільської області. Так, за чинним правописом української мови дієслово та іменник *ніс* пишуться ідентично, проте їх чітко розрізняють у вимові деякі говірки української мови, які ще досі побутують у віддалених селах країни. Для переконливішого окреслення вище описаних прикладів можна взяти порівняння досить віддаленої від української мови – ісландської. Ісландські літери *i* та *í*, котрі подібні між собою також й графічно, вимовляються дещо інакше і приблизно відповідають українським літерам *и* та *і*. На перший погляд, застосування цих літер в ісландській мові не є послідовним, зв'язним та певним чином виглядає мимовільним. Для носіїв мов, у яких немає чіткого розрізнення між звуками *и*, *і*, *ї* та інших подібних звуків, може бути незрозумілою потреба застосування та розрізнення ісландських літер *i* та *í*. Візьмемо для прикладу пару таких присвійних займенників в ісландській мові, як *minn* та *min*. *Minn* є присвійним займенником для чоловічого роду (*karlkyn*) в називному відмінку (*nefnifall*) однини (*eintala*) – *mið*, натомість *mín* для жіночого роду (*kvenkyn*) – *моя*. Пишуться ці займенники майже ідентично, проте їх вимова відрізняється довгим *i*. Як видно, ісландські літери *i* та *í* утворюють різні слова та граматичні форми, є дуже важливими як під час усного мовлення, так і в написанні.

Отже, важливо та необхідно поступово впроваджувати проаналізовані українські граматичні форми в наступних редакціях правопису української мови. Суміжне вивчення та порівняння, на перший погляд, досить віддалених мов, наприклад української, що є східнослов'янською мовою, та ісландської, яка відноситься до західноскандинавських мов, може бути мотивом до глибинного аналізу недостатньо вивчених мовних фактів.